

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.

Ефективна економіка. 2026. № 5.

ISSN 2307-2105

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.5.8>

УДК 657.6:336.1

М. В. Болдуєв,

д. держ. упр., професор, НУ «Запорізька політехніка»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8889-6555>

О. В. Болдуєва,

д. е. н., доцент, Запорізький національний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5267-1816>

О. В. Артюх,

д. е. н., професор, Одеський національний економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8845-8002>

Т. О. Муренко,

к. е. н., доцент, Одеський національний економічний університет

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-4152-501X>

**РИЗИК-ОРІЄНТОВАНИЙ ВНУТРІШНІЙ ФІНАНСОВИЙ АУДИТ
У ПУБЛІЧНІЙ СФЕРІ: ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ТА
МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ**

M. Bolduiev,

Doctor of Public Administration, Professor, National University

«Zaporizhzhia Polytechnic»

O. Bolduieva,

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Zaporizhzhia National University

O. Artyukh,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Odesa National University of Economics,

T. Murenko,

PhD in Economics, Associate Professor, Odesa National University of Economics

RISK-ORIENTED INTERNAL FINANCIAL AUDIT IN THE PUBLIC SECTOR: ORGANIZATIONAL FOUNDATIONS AND METHODOLOGICAL APPROACHES

У статті досліджено теоретичні засади та організаційно-методичні підходи до формування і впровадження ризик-орієнтованого внутрішнього фінансового аудиту у публічній сфері. Обґрунтовано трансформацію ролі внутрішнього аудиту в умовах сучасних змін системи державного управління, що зумовлює перехід від ретроспективного контролю до превентивної та аналітичної моделі, орієнтованої на управління ризиками.

Уточнено зміст поняття ризик-орієнтованого внутрішнього фінансового аудиту як інтегрованого інструменту фінансового управління, що забезпечує спрямування аудиторських процедур на найбільш значущі зони ризику. Проведено порівняльний аналіз традиційного внутрішнього аудиту, внутрішнього фінансового контролю та ризик-орієнтованого внутрішнього фінансового аудиту, що дозволило визначити їх ключові відмінності та обґрунтувати переваги сучасного підходу. Доведено, що впровадження ризик-орієнтованого внутрішнього фінансового аудиту сприяє підвищенню ефективності використання бюджетних ресурсів, удосконаленню системи

внутрішнього контролю та посиленню прозорості й підзвітності у публічному секторі.

The article examines the theoretical foundations as well as organizational and methodological approaches to the development of risk-oriented internal financial audit in the public sector. The relevance of the topic is driven by increasing requirements for transparency, accountability, efficiency, and effectiveness in the use of public financial resources, as well as the need to adapt internal audit systems to modern conditions of public financial management.

The impact of transformations in public administration on the changing role of internal audit is analyzed, demonstrating its shift from a retrospective control model toward a preventive, analytical, and management-oriented function. It is substantiated that modern internal audit should be integrated into the system of risk management, internal control, and financial management, ensuring the timely identification of factors that may hinder the achievement of strategic and operational objectives.

The article clarifies the content of the concept of risk-oriented internal financial audit as an integrated instrument of financial management that prioritizes audit procedures in high-risk areas. The categories of “risk” and “risk management” are systematized, their application in the budget process is defined, and the dual nature of the risk-oriented approach is characterized—as both an element of audit methodology and a component of the overall risk management system in the public sector. Particular attention is paid to the preventive potential of this approach in supporting sound managerial decision-making.

A comparative analysis of traditional internal audit, internal financial control, and risk-oriented internal financial audit is conducted, allowing the identification of their key distinguishing features. It is demonstrated that the implementation of a risk-oriented approach contributes to improving the efficiency of public resource utilization, enhancing internal control systems, strengthening the analytical and

preventive functions of audit, and increasing transparency and accountability in the public sector.

Ключові слова: *ризик-орієнтований підхід; внутрішній фінансовий аудит; публічна сфера; внутрішній фінансовий контроль; управління ризиками; бюджетний процес; публічні фінанси; внутрішній аудит; фінансовий менеджмент; прозорість і підзвітність.*

Keywords: *risk-oriented approach; internal financial audit; public sector; internal financial control; risk management; budget process; public finance; internal audit; financial management; transparency and accountability.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасний етап розвитку публічного сектору характеризується ускладненням соціально-економічних процесів, зростанням вимог до прозорості, підзвітності та ефективності використання бюджетних ресурсів, що актуалізує потребу в удосконаленні системи внутрішнього фінансового аудиту. Традиційні підходи до організації аудиторської діяльності, орієнтовані переважно на виявлення вже допущених порушень, не забезпечують належного рівня превентивного реагування на ризики, які впливають на досягнення стратегічних і операційних цілей органів публічної влади. У цих умовах особливого значення набуває впровадження ризик-орієнтованого підходу, що дозволяє змістити акценти з ретроспективного контролю на прогнозування та управління потенційними загрозами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз сучасних наукових досліджень свідчить про зростання інтересу до впровадження ризик-орієнтованого підходу у внутрішньому аудиті, зокрема в публічному секторі. Значна частина українських науковців (Н. Шишкова, Н. Шмиголь, І. Максимчук, Н. Дорош, М. Письменна та ін.) зосереджують увагу на методичних засадах оцінювання аудиторських ризиків, удосконаленні процедур внутрішнього

аудиту та інтеграції ризик-менеджменту у систему фінансового контролю. Окремі дослідження присвячені специфіці застосування ризик-орієнтованого підходу в державному секторі, включаючи питання бюджетних ризиків, прозорості, підзвітності та підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів. Водночас підкреслюється роль внутрішнього аудиту як інструменту не лише контролю, але й підтримки управлінських рішень.

У зарубіжній науковій літературі (M. Arena, G. Azzone; G. Sarens, I. De Beelde; A. Mujalli та ін.) акцент зроблено на визначенні факторів ефективності внутрішнього аудиту, його ролі у системі управління ризиками та переході до концепції risk-based internal auditing (RBIA). Дослідження міжнародних організацій, зокрема Інституту внутрішніх аудиторів та INTOSAI, формують нормативно-методологічну основу ризик-орієнтованого аудиту в публічному секторі, визначаючи його як складову системи корпоративного управління та інструмент забезпечення ефективності, прозорості та підзвітності. Разом з тим, попри значну кількість наукових напрацювань, питання комплексної інтеграції ризик-орієнтованого внутрішнього фінансового аудиту в систему управління бюджетними процесами залишаються недостатньо розкритими та потребують подальших досліджень.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування теоретичних засад та розроблення організаційних і методичних підходів до впровадження ризик-орієнтованого внутрішнього фінансового аудиту у публічній сфері як інструменту підвищення ефективності управління бюджетними ресурсами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Класична концепція фінансового аудиту ґрунтується на підтвердженні достовірності та надійності фінансової звітності, а також її відповідності встановленим стандартам [12]. Така перевірка забезпечує довіру до діяльності організації, зокрема через підтвердження її здатності створювати цінність і продовжувати функціонування в майбутньому. У цьому контексті аудит розглядається як процес збирання та

оцінювання об'єктивних доказів з метою встановлення ступеня відповідності фінансово-господарських операцій і результатів діяльності визначеним критеріям. Водночас характерною ознакою аудиту залишається його інституційна регламентованість, що проявляється у чітко визначених стандартах проведення та вимогах до якості результатів.

Разом із тим сучасні умови функціонування організацій, особливо у публічному секторі, зумовлюють необхідність адаптації аудиторської діяльності до нових вимог інституційного середовища та очікувань зацікавлених сторін. У динамічному середовищі, що характеризується постійними соціально-економічними викликами, внутрішній аудит дедалі більше орієнтується на оцінювання ефективності, результативності та економічності діяльності відповідно до концепції «3Е». Таким чином, його функціональна сфера виходить за межі суто фінансового контролю та охоплює ключові управлінські процеси, що свідчить про трансформацію внутрішнього аудиту з інструменту операційного контролю у складову стратегічного управління, спрямовану на забезпечення прозорості та підзвітності.

У цих умовах внутрішній аудит набуває ознак інституту, що виконує суспільно значущу функцію, пов'язану із забезпеченням достовірності інформації для широкого кола зацікавлених сторін, а не лише для внутрішніх користувачів. Його роль полягає у зміцненні стабільності та сталого розвитку організації шляхом надання обґрунтованої впевненості щодо ефективності операційної діяльності, надійності звітності, дотримання нормативно-правових вимог, збереження активів і формування належної етичної культури.

Сучасне трактування внутрішнього аудиту, запропоноване Інститутом внутрішніх аудиторів, визначає його як незалежну та об'єктивну діяльність із надання впевненості і консультацій, спрямовану на підвищення цінності організації та вдосконалення її функціонування. Внутрішній аудит забезпечує досягнення цілей організації шляхом застосування системного та послідовного підходу до оцінювання і вдосконалення процесів управління, управління

ризиками та внутрішнього контролю [4]. Таким чином, внутрішній аудит доцільно розглядати як інтегровану функцію підтримки управління, що реалізується через систематичне використання спеціалізованих методів, процедур та інструментів.

У сучасних підходах до розуміння внутрішнього аудиту доцільно виокремити дві ключові характеристики, що визначають його організаційно-методичну сутність.

По-перше, внутрішній аудит має виражений процесно-орієнтований характер. Накопичуючи комплексні знання про функціонування організації, внутрішні аудитори формують цілісне уявлення про управлінські процеси, зокрема ті, що пов'язані з використанням ресурсів і бюджетних коштів. Це забезпечує їм унікальну позицію не лише як суб'єктів контролю, а й як консультантів щодо оптимізації внутрішніх процесів. Систематичний аналіз та узагальнення інформації сприяє виявленню внутрішніх резервів підвищення ефективності, що, у свою чергу, позитивно впливає на якість фінансового менеджменту.

По-друге, організація внутрішнього аудиту передбачає комплексний і цілеспрямований підхід, який неможливий без належної ідентифікації та оцінки ключових ризиків. Хоча загальна відповідальність за управління ризиками покладається на керівництво, служба внутрішнього аудиту виконує важливу роль у їх оцінюванні та моніторингу. Зокрема, вона застосовує системні підходи до виявлення ризиків, аналізує їх потенційний вплив на результати діяльності, а також оцінює ефективність функціонування системи внутрішнього контролю з позиції її здатності реагувати на ці ризики.

Зазначений підхід отримав назву ризик-орієнтованого та в останні роки набув широкого поширення у публічному секторі України [1, 8, 9]. Його інституціоналізація, зокрема через закріплення у практиці та документах Рахункової палати України, свідчить про поступове формування нової

парадигми контрольно-аудиторської діяльності, в центрі якої перебуває управління ризиками.

Водночас ідея врахування ризиків як визначального чинника діяльності не є новою. Ризик-орієнтовані підходи давно застосовуються у фінансовій сфері, зокрема у процесах регулювання діяльності фінансових установ, страхових компаній, а також у системах протидії відмиванню доходів і фінансуванню тероризму. В Україні цей підхід довів свою ефективність у процесі переходу від суцільного контролю до диференційованого нагляду, що ґрунтується на оцінці рівня ризиків.

У законодавстві України запровадження ризик-орієнтованого підходу у сфері державного контролю пов'язане з реформуванням системи нагляду (контролю) та дерегуляцією господарської діяльності. Одним із ключових нормативно-правових актів у цій сфері є Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 05.04.2007 № 877-V, до якого у подальшому було внесено зміни щодо впровадження ризик-орієнтованого підходу [11].

Ризик-орієнтований підхід як метод організації державного нагляду (контролю) передбачає, що періодичність та інтенсивність контрольних заходів визначаються залежно від ступеня ризику, а суб'єкти господарювання розподіляються за категоріями ризику (високий, середній, незначний) та встановлення відповідної частоти проведення планових перевірок.

З метою практичної реалізації ризик-орієнтованого підходу в Україні було прийнято низку підзаконних нормативно-правових актів, зокрема постанови Кабінету Міністрів України, які визначають критерії оцінювання ступеня ризику та періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю) у різних сферах діяльності (пожежна та техногенна безпека, санітарне та епідемічне благополуччя, охорона праці, екологічний контроль тощо). У результаті цього підходу поступово розширюється перелік сфер, у яких застосовується ризик-орієнтований принцип державного контролю.

Подальший розвиток ризик-орієнтованого підходу в Україні відбувається в межах реформ державного управління, зокрема у контексті дерегуляції, цифровізації контрольних процедур та запровадження інтегрованих інформаційних систем (наприклад, Інспекційного порталу). Це сприяє підвищенню прозорості, ефективності та передбачуваності контрольно-наглядової діяльності.

Важливим напрямом є впровадження ризик-орієнтованого підходу у діяльності органів державного фінансового контролю. Зокрема, Рахункова палата України у процесі здійснення контрольних та експертно-аналітичних заходів використовує елементи ризик-орієнтованого підходу під час планування аудиторської діяльності, визначення об'єктів перевірок та формування програм аудитів. Такий підхід базується на ідентифікації та оцінюванні ризиків неефективного використання бюджетних коштів, порушень бюджетного законодавства та загроз фінансовій безпеці держави.

У сучасних умовах ризик-орієнтований підхід розглядається як комплекс взаємопов'язаних принципів, методів і процедур, що забезпечують планування та реалізацію контрольних, аналітичних і аудиторських заходів на основі оцінки ризиків [3, 5, 7]. Його застосування дозволяє зосередити ресурси державного контролю на найбільш проблемних і ризикованих сферах, підвищуючи ефективність управління державними фінансами та системи публічного адміністрування загалом.

Базовими категоріями, що лежать в основі формування ризик-орієнтованого підходу, є поняття «ризик» та «управління ризиками». Ризик виступає універсальною характеристикою діяльності, притаманною практично всім сферам функціонування організацій, що зумовлює різноманіття підходів до його трактування. У загальному вигляді ризик доцільно розглядати як подію або сукупність подій, настання яких може перешкоджати досягненню визначених цілей організації.

Сутність ризику пов'язана з наявністю потенційної загрози, яка реалізується через певні події та має негативний вплив на результати діяльності. У цьому контексті ключовими характеристиками ризику є його зв'язок із можливістю виникнення небажаних подій, імовірнісний характер їх настання та здатність впливати на досягнення стратегічних і операційних цілей.

Невід'ємною ознакою ризику є його тісний зв'язок із невизначеністю. Ризик має місце за умов, коли існує можливість оцінити ймовірність настання певних наслідків управлінських рішень, тоді як невизначеність характеризується ситуацією, коли такі ймовірності не можуть бути чітко визначені. Відтак доцільно розмежовувати ці поняття, оскільки ризик передбачає можливість кількісного або якісного оцінювання наслідків, тоді як невизначеність відображає відсутність достатньої інформації для такого оцінювання. Подібний підхід використовується і в практиці вітчизняних інституцій, зокрема Рахункової палати України.

Важливим аспектом розуміння природи ризику є також його орієнтація на результати управлінських рішень. Як зазначається в наукових дослідженнях, зокрема у працях Нікласа Лумана, ризик пов'язаний насамперед із наслідками прийнятих рішень, а не лише з випадковими подіями. Це означає, що хоча ймовірність виникнення окремих подій може залишатися невизначеною, ризикові ситуації в багатьох випадках піддаються оцінюванню та, відповідно, управлінню [13].

Сучасні трансформації соціально-економічних відносин сприяли формуванню концепції «суспільства ризику», в межах якої ризик розглядається як визначальна характеристика розвитку сучасного середовища. Такий підхід формує підґрунтя для широкого застосування ризик-орієнтованих моделей у різних сферах діяльності, зокрема в управлінні та аудиті.

Розуміння ризиків у межах організаційної діяльності, включаючи бюджетні відносини, визначає здатність систем управління своєчасно реагувати на зовнішні виклики та внутрішні дисфункції. При цьому характер ризиків

залежить від специфіки діяльності, особливостей систем прийняття рішень і механізмів регулювання.

У публічному секторі ключовою сферою прояву ризиків є бюджетні відносини. У цьому контексті можна провести аналогію з фінансовими ризиками у приватному секторі, де вони пов'язані з варіативністю доходів і витрат. Водночас у бюджетній сфері ризики проявляються через невизначеність результатів використання бюджетних ресурсів, що зумовлює необхідність їх системного аналізу та врахування при прийнятті управлінських рішень [9].

У сучасній науковій літературі тривають активні дискусії щодо змісту та застосування поняття «бюджетний ризик». Це зумовлено складною природою бюджетних відносин, їх багатовимірністю, а також різноманітністю підходів до трактування самого бюджету. У вітчизняній науковій та нормативній площині бюджет розглядається одночасно як фінансовий план держави та органів місцевого самоврядування, як централізований фонд фінансових ресурсів, як система соціально-економічних відносин, а також як нормативно-правовий акт, закріплений у формі закону (Державний бюджет України) або рішення про місцевий бюджет відповідно до положень Бюджетного кодексу України.

У нормативних документах України поняття бюджетного ризику прямо не уніфіковане, однак у межах внутрішнього фінансового контролю воно фактично інтерпретується через категорію ризику у бюджетному процесі. Зокрема, відповідно до методичних підходів Міністерства фінансів України, ризик розглядається як ймовірність настання подій, що можуть негативно вплинути на досягнення цілей діяльності розпорядника бюджетних коштів, виконання бюджетних програм або дотримання вимог бюджетного законодавства.

У контексті внутрішнього фінансового аудиту ризик доцільно визначати як можливу подію або сукупність факторів, що негативно впливають на результативність виконання бюджетних процедур, достовірність обліку та звітності, ефективність використання бюджетних коштів і якість фінансового менеджменту розпорядника бюджетних коштів. Відповідно до національних

стандартів внутрішнього аудиту, оцінювання ризиків є обов'язковим елементом планування та проведення аудиторських заходів.

Таким чином, в Україні офіційно закріплено, що внутрішній фінансовий аудит має здійснюватися з урахуванням ризик-орієнтованого підходу, який передбачає обов'язкову ідентифікацію, аналіз та оцінювання ризиків у діяльності бюджетних установ. Це свідчить про пряму методологічну інтеграцію принципів ризик-менеджменту у систему державного фінансового контролю [10].

З позицій методології аудиту ризик-орієнтований підхід має подвійний характер і реалізується на двох взаємопов'язаних рівнях.

З одного боку, він безпосередньо застосовується до організації аудиторського процесу. Відповідно до загальноприйнятих підходів, планування аудиту ґрунтується на попередній оцінці ризиків, що передбачає їх ідентифікацію, аналіз і оцінювання ще на підготовчому етапі. Результати такої оцінки використовуються для визначення обсягу аудиторських процедур, відбору об'єктів перевірки та формування програми аудиту [6]. У цьому контексті аудиторський ризик доцільно розглядати як імовірність формування помилкових або недостатньо обґрунтованих висновків унаслідок наявності суттєвих викривлень у фінансовій інформації або обмеженості доказової бази. Для державного сектору це означає ризик недостовірності звітних даних, у тому числі зумовленої як об'єктивними чинниками, так і діями посадових осіб.

З іншого боку, ризик-орієнтований підхід пов'язаний з інтеграцією внутрішнього аудиту в загальну систему управління ризиками організації. У такому розумінні внутрішній фінансовий аудит виходить за межі традиційної контрольної функції та трансформується в інструмент підтримки управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів, зниження ризиків і вдосконалення системи внутрішнього контролю.

Для відображення такого підходу в міжнародній практиці використовується поняття ризик-орієнтованого внутрішнього аудиту (risk-based

internal auditing, RBIA), що передбачає узгодження аудиторської діяльності із системою управління ризиками організації. У межах цієї концепції внутрішній аудит орієнтується на оцінювання найбільш значущих ризиків і їх відповідності визначеному рівню ризик-апетиту, що дозволяє забезпечити більш обґрунтовану підтримку управлінських рішень [14].

Внутрішній фінансовий аудит, побудований на ризик-орієнтованих засадах, фактично формує новий тип аудиторської діяльності, у межах якого об'єктом уваги виступає не лише перевірка окремих операцій чи підрозділів, а вся система управління з урахуванням притаманних їй ризиків. За таких умов планування аудиту здійснюється на основі оцінки ризиків, що відображають ключові управлінські пріоритети та цілі бюджетного процесу.

Запровадження ризик-орієнтованого підходу у внутрішньому фінансовому аудиті зумовлює зміни в усіх сферах, що підлягають аудиторській оцінці. У межах такого підходу здійснюється ідентифікація, оцінювання та аналіз профілю бюджетних ризиків, результати яких використовуються для визначення обсягу, змісту та строків проведення аудиторських процедур, а також вибору відповідних методів і інструментів їх реалізації.

Варто зазначити, що ризик-орієнтований підхід у його сучасному інтегрованому вигляді сформувався відносно нещодавно і може розглядатися як суттєва трансформація концепції внутрішнього аудиту [2]. Якщо традиційний внутрішній аудит був переважно орієнтований на аналіз минулих і поточних подій, то в умовах застосування ризик-орієнтованого підходу акцент зміщується у бік прогнозування та попередження потенційних загроз. Внутрішній аудитор у цьому випадку зосереджується не лише на фактах уже виявлених порушень, а передусім на факторах, які можуть перешкоджати досягненню поставлених цілей у майбутньому.

Такий підхід має виражений превентивний характер, оскільки ключовим об'єктом уваги стають потенційні ризики та можливі негативні наслідки, а не лише вже допущені помилки чи відхилення. Відповідно, у процесі ризик-

орієнтованого внутрішнього фінансового аудиту пріоритет надається аналізу поточних і майбутніх ризиків, тоді як оцінка системи внутрішнього контролю виступає одним із елементів більш широкої аналітичної моделі.

Важливою відмінністю між традиційним та ризик-орієнтованим внутрішнім аудитом є також різний підхід до структури ризиків. У класичній моделі основна увага приділяється аудиторським ризикам, зокрема невід'ємному ризику, ризику контролю та ризику невиявлення. Натомість ризик-орієнтований внутрішній фінансовий аудит охоплює ширший спектр ризиків, включаючи ризики, притаманні управлінським процесам і бюджетній діяльності. Це, у свою чергу, зумовлює відмінності в організації аудиторських процедур і змісті аналітичної роботи.

Відмінності у підходах до ідентифікації та оцінювання ризиків зумовлюють і різний характер результатів аудиту. У традиційній моделі внутрішній аудит зосереджується переважно на оцінці ефективності функціонування системи внутрішнього контролю та формуванні рекомендацій щодо її вдосконалення. Натомість ризик-орієнтований внутрішній фінансовий аудит спрямований на аналіз динаміки ризиків, попередження потенційних загроз і оцінювання ефективності систем управління ризиками в цілому.

Порівняльний аналіз традиційного внутрішнього аудиту, внутрішнього фінансового контролю та ризик-орієнтованого внутрішнього фінансового аудиту засвідчує не лише еволюцію підходів до організації контрольної діяльності, а й суттєву зміну її функціонального призначення в системі управління. На відміну від традиційних моделей, орієнтованих переважно на ретроспективне виявлення порушень, відхилень і фактів недотримання встановлених норм, сучасний підхід до внутрішнього аудиту базується на превентивній логіці, аналітичній спрямованості та інтеграції з процесами управління ризиками. За таких умов аудит набуває значення не лише контрольного, а й управлінського інструменту, спрямованого на формування обґрунтованої інформаційної основи для

прийняття рішень щодо розподілу ресурсів, мінімізації потенційних втрат і підвищення результативності діяльності.

Узагальнення наведених підходів дає підстави стверджувати, що ризик-орієнтована модель внутрішнього фінансового аудиту відображає якісно новий рівень розвитку аудиторської функції, за якого визначальним об'єктом уваги стають не лише фактичні порушення, а передусім імовірність їх виникнення, масштаб можливих наслідків та вплив на досягнення стратегічних і операційних цілей організації. Саме тому доцільно розглядати ризик-орієнтований внутрішній фінансовий аудит не як окрему техніку аудиторської перевірки, а як інтегрований елемент системи фінансового управління, що забезпечує концентрацію аудиторських процедур на найбільш вразливих та критично значущих напрямках діяльності.

З огляду на це ризик-орієнтований внутрішній фінансовий аудит доцільно визначати як інтегрований інструмент системи фінансового управління, що передбачає пріоритетне спрямування аудиторських процедур на зони підвищеного ризику з метою своєчасного виявлення потенційних фінансових втрат, підвищення ефективності використання ресурсів та забезпечення досягнення стратегічних і операційних цілей організації.

За такого трактування ризик-орієнтований внутрішній фінансовий аудит слід розуміти як функціональну складову сучасної архітектури управління, у межах якої аудиторська діяльність орієнтується не лише на забезпечення відповідності встановленим вимогам, а й на підтримку стійкості фінансової системи організації, посилення обґрунтованості управлінських рішень та своєчасне реагування на дестабілізуючі чинники внутрішнього і зовнішнього середовища.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. У статті обґрунтовано доцільність переходу до ризик-орієнтованого підходу у внутрішньому фінансовому аудиті публічної сфери як відповіді на зростаючі вимоги до ефективності, прозорості та підзвітності використання бюджетних

ресурсів. Доведено, що сучасний внутрішній аудит трансформується з інструменту ретроспективного контролю у складову системи управління, орієнтовану на попередження ризиків та підтримку прийняття управлінських рішень. Уточнено сутність ризик-орієнтованого внутрішнього фінансового аудиту як інтегрованого інструменту фінансового управління, що передбачає пріоритетне спрямування аудиторських процедур на зони підвищеного ризику з метою мінімізації потенційних втрат і підвищення результативності діяльності. Визначено, що впровадження такого підходу забезпечує розширення функціональних можливостей аудиту, посилення його аналітичної та превентивної складових, а також підвищення ефективності системи внутрішнього контролю та управління ризиками.

Результати дослідження дозволили систематизувати відмінності між традиційним внутрішнім аудитом, внутрішнім фінансовим контролем та ризик-орієнтованим внутрішнім фінансовим аудитом, що дало змогу обґрунтувати переваги останнього як більш адаптивної та результатюорієнтованої моделі. Водночас подальшого розвитку потребують питання методичного забезпечення ризик-орієнтованого аудиту, зокрема розроблення інструментів оцінювання ризиків у бюджетному процесі, удосконалення підходів до формування ризик-профілів, а також інтеграції цифрових технологій в аудиторську діяльність. Перспективними напрямками подальших досліджень є розроблення практичних моделей впровадження ризик-орієнтованого внутрішнього фінансового аудиту в органах публічної влади, оцінювання його впливу на ефективність управління бюджетними ресурсами та адаптація міжнародного досвіду до національних умов.

Література

1. Власова О. Є. Комплаєнс-ризик у системі внутрішнього аудиту в державному секторі. *Інфраструктура ринку*. 2021. Вип. 51. С. 297-303.

2. Гойло Н. В. Організація роботи служби внутрішнього аудиту на основі ризик-орієнтованого підходу. *Вчені записки університету "КРОК". Серія : Економіка*. 2020. Вип. 3. С. 38-45.

3. Головач В. В., Головач Т. А. Ризик-орієнтований підхід в аудиторській діяльності. *Економіка. Фінанси. Право*. 2024. № 2. С. 72-78.

4. Інститут внутрішніх аудиторів. Глобальні стандарти внутрішнього аудиту. 2024. URL: <https://theiia.org.ua/wp-content/uploads/2024/12/global-internal-audit-standards-ukrainian.pdf> (дата звернення: 14.02.2026)

5. Максимчук І. А., Уманець Т. М. Організація внутрішнього аудиту на підприємствах: ризик-орієнтований підхід. *Економіка. Фінанси. Право*. 2021. № 8. С. 15-18.

6. Мельник К. П. Структурні трансформації методологічного інструментарію оцінки ризиків в аудиті. *Економіка АПК*. 2020. № 12. С. 37-44.

7. Москаль Н. Ключові аспекти ризик-орієнтованого підходу до системи управління якістю аудиторської фірми. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2024. Вип. 5. С. 370-378.

8. Письменна М. С. Реалізація принципів прозорості та підзвітності в умовах ризик-орієнтованого аудиту електронної системи закупівель. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки*. 2017. № 3. С. 17-24.

9. Письменна М. С. Ризик-орієнтований підхід у методології державного аудиту. *Інтелект XXI*. 2017. № 4. С. 37-41.

10. Потеряйко С. П., Линдюк О. А., Твердохліб О. С. Ризик-менеджмент у практиці внутрішнього аудиту у сфері цивільного захисту. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2023. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2023_11_3 (дата звернення: 27.01.2026)

11. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05.04.2007 № 877-V // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/877-16> (дата звернення: 22.01.2026).

12. International Federation of Accountants. International Standard on Auditing 200: Overall Objectives of the Independent Auditor and the Conduct of an Audit in Accordance with International Standards on Auditing // Handbook of International Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance, and Related Services Pronouncements. New York : IFAC.

13. Luhmann N. Risk: A Sociological Theory. New York : Walter de Gruyter, 1993. 236 p.

14. Sarens G., De Beelde I. Internal auditors' perception about their role in risk management: A comparison between US and Belgian companies. *Managerial Auditing Journal*. 2006. Vol. 21, No. 1. P. 63–80.

References

1. Vlasova, O.Ye. (2021), “Compliance risks in the system of internal audit in the public sector”, *Infrastruktura rynku*, vol. 51, pp. 297–303.

2. Hoilo, N.V. (2020), “Organization of internal audit service based on a risk-oriented approach”, *Vcheni zapysky universytetu KROK. Serii: Ekonomika*, vol. 3, pp. 38–45.

3. Holovach, V.V. and Holovach, T.A. (2024), “Risk-oriented approach in auditing activity”, *Ekonomika. Finansy. Pravo*, vol. 2, pp. 72–78.

4. Institute of Internal Auditors (2024), “Global internal audit standards”, available at: <https://theiia.org.ua/wp-content/uploads/2024/12/global-internal-audit-standards-ukrainian.pdf> (Accessed 14 February 2026).

5. Maksymchuk, I.A. and Umanets, T.M. (2021), “Organization of internal audit at enterprises: a risk-oriented approach”, *Ekonomika. Finansy. Pravo*, vol. 8, pp. 15–18.

6. Melnyk, K.P. (2020), “Structural transformations of methodological tools for risk assessment in auditing”, *Ekonomika APK*, vol. 12, pp. 37–44.

7. Moskal, N. (2024), “Key aspects of the risk-oriented approach to the quality management system of an audit firm”, *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*, vol. 5, pp. 370–378.

8. Pysmenna, M.S. (2017), “Implementation of transparency and accountability principles under risk-oriented audit of the electronic procurement system”, *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky*, vol. 3, pp. 17–24.

9. Pysmenna, M.S. (2017), “Risk-oriented approach in the methodology of public audit”, *Intelekt XXI*, vol. 4, pp. 37–41.

10. Poteriaiko, S.P. Lyndiuk, O.A. and Tverdokhlib, O.S. (2023), “Risk management in the practice of internal audit in the field of civil protection”, *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, vol. 11, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2023_11_3 (Accessed 27 January 2026).

11. The Verkhovna Rada of Ukraine (2007), The Law of Ukraine “On the Basic Principles of State Supervision (Control) in the Sphere of Economic Activity”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/877-16> (Accessed 22 January 2026).

12. International Federation of Accountants, “International Standard on Auditing 200: Overall Objectives of the Independent Auditor and the Conduct of an Audit in Accordance with International Standards on Auditing”, *Handbook of International Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance, and Related Services Pronouncements*, IFAC, New York, USA.

13. Luhmann, N. (1993), *Risk: A Sociological Theory*, Walter de Gruyter, New York, USA.

14. Sarens, G. and De Beelde, I. (2006), “Internal auditors’ perception about their role in risk management: A comparison between US and Belgian companies”, *Managerial Auditing Journal*, vol. 21, no. 1, pp. 63–80.

Отримано редакцією журналу / Received: 20.04.26

Прорецензовано / Revised: 01.05.26

Дата публікації / Published: 26.05.26